

УДК 336(045)

DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/181-36>**Славінський В.І.**кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування,
Національний авіаційний університет**Гурин О.С.**магістр,
Національний авіаційний університет**Slavinskyi Slavinskyi, Huryn Oleksandra**

National Aviation University

ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ В ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Фінансову звітність підприємства можна визначити як структуроване подання інформації про фінансовий стан, фінансові результати та рух грошових коштів у формі: активів; пасивів (кредиторська заборгованість); власного капіталу; доходів; витрат; грошових надходжень та чистих грошових потоків. На основі цієї інформації можна проаналізувати доходи та витрати, фінансові показники, фінансовий стан, грошові потоки та ефективність діяльності підприємства в цілому. Ефективність операційної, інвестиційної і фінансової діяльності підприємства виражається в досягнутих фінансових результатах. Для дефініції фінансового результату діяльності підприємства за звітний період слід порівняти доходи звітного періоду і витрати, понесені для одержання цих доходів. Для дефініції фінансового результату діяльності підприємства за звітний період варто дотримуватись правил визначення доходів і витрат, а саме: нарахування, відповідності, періодичності.

Ключові слова: фінансова звітність, доходи, витрати, фінансові результати, фінансовий стан, фінансові показники.

FINANCIAL RESULTS OF THE ENTERPRISE

Enterprise's financial statements may be defined as structured presentation of the information about the financial position, financial performance and cash flows in the form of: assets; liabilities (payables); equity; revenue; expenses; cash inflows, outflows and net cash flows. Based on this information, one could analyse revenue and expenses, financial performance, financial position, cash flows and effectiveness of the overall business of the enterprise. The efficiency of the enterprise's operational, investment and financial activities is expressed in the achieved financial results. To determine the financial result of the enterprise's activity for the reporting period, it is necessary to compare the revenues of the reporting period and the expenses incurred to obtain these revenues. To determine the financial result of the enterprise's activity for the reporting period, it is necessary to follow the rules for determining income and expenses, namely: accrual, compliance, periodicity. Financial indicators reflect the efficiency of the enterprise and its profit, which is the main goal of any enterprise. A large number of interconnected material, labor and financial resources are involved in the implementation of the production and financial activities of enterprises. Therefore, the study of methods of determining and improving financial results, interaction with other economic indicators to form prerequisites for the growth of competitiveness and profitability of the enterprise, ensuring the stable development of economic activity over many years determine an important scientific and practical role in the study of this issue. The growth of the financial result gives the enterprise the opportunity for self-financing, expansion of production and strengthening of financial relations with partners. The formation of financial results is a very important indicator of the activity of business entities, the result of which can be positive (profit) or negative (loss). This is what determines the efficiency of the enterprise. To form financial results, it is necessary to correctly reflect the purpose of the activity, the profitability of the enterprise, and analyze changes in the profit indicator. High-quality planning and the correctness of management decisions make it possible to increase indicators of financial results and meet the needs of management groups, as well as to receive more reliable information about the financial state of the enterprise.

Keywords: financial statement, revenue, expenses, financial results, financial position, financial performance, cash flows.

JEL classification: P24, P34

Постановка проблеми. Для поліпшення свого фінансового стану кожне підприємство намагається отримати найбільшу віддачу. Дохід і позитивні фінансові показники є одними з найбільш важливих економічних питань під час переходу до ринкової економіки. Кризова фінансова ситуація може призвести до відсутності важливого фінансового і ефективного джерела – прибутку і, відповідно, до нестачі коштів для розвитку виробництва, неплатоспроможності і в кінцевому рахунку до банкрутства. Дослідження є актуальним у зв'язку з тим що стабільність економіки будь-якої держави є неможливою без фінансової стабільності підприємств, що працюють у ньому. Дохід збільшує

власний капітал підприємства, а також позитивний фінансовий результат (прибуток), який отримує підприємство і веде до покращення фінансового стану.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Важливий внесок у розвиток теоретико-методологічних засад фінансового стану підприємства внесли такі економісти як: А.О. Босак, Ф.Ф. Бутинець, А.А. Маслак, В.В. Сопко, С.О. Левицька, Т.О. Лозенко та ін. Оцінці фінансового стану підприємств присвячено праці таких зарубіжних вчених та практиків, як: М.І. Баканової, Л.Г. Ловінської, І.Т. Балабанової, Л. К. Кіндрацької, В.М. Гаращенко, О.М. Коробко, В.А. Кулик, Г.М. Курила, Ю.В. Лебедзевича, Т.М. Ліхтера,

С. В. Мниха, Л. П. Ніщенко, Л. В. Чижевської, В. А. Юденка, С. В. Свірка, Г. В. Савицької, М. Г. Чумаченка, А. Г. Загороднього, С. Ф. Голова, М. І. Бондаря та ін.

Незважаючи на вагомий науковий доробок вищезгаданих вчених, фінансові результати в умовах стрімких ринкових перетворень потребують подальшого науково-практичного дослідження. Важливі питання обліку доходів і витрат на сьогоднішній час залишаються невирішеними для бізнесу.

Метою статті є вивчення теоретичних основ та економічної природи фінансових результатів підприємств, визначення основних недоліків у класифікації доходів та витрат, і, звичайно, розроблення рекомендацій щодо їх удосконалення.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до міжнародних стандартів Бухгалтерського обліку термін «дохід» означає валове надходження економічних вигід, що впливають із діяльності підприємства протягом періоду, коли власний капітал збільшується як результат доходу, але не в результаті внесків учасників [6]. Якщо такий вплив збільшує власний капітал, не враховуючи вкладів акціонерів, це називається «прибутком», якщо ні – то це називається «збиток».

Концептуальне визначення валового доходу означає збільшення економічних вигід під час звітного періоду у вигляді доходів (збільшення) зменшення активів або пасивів, які призводять до збільшення власного капіталу (за винятком депозитів власника).

Щоб визначити в який момент був отриманий дохід необхідно знати економічний зміст господарської операції, яка була наслідком отримання доходу. Дати продажу (виручки) можна розпізнати в даті відправлення та до або після неї.

Відповідно до міжнародної практики дохід за видами діяльності підприємства поділяється на [1]:

– доходи операційної діяльності – загальний дохід (виручка) від реалізації продукції, товарів, робіт або послуг без врахування наданих знижок, повернення раніше проданих товарів та непрямих податків і зборів (податку на додану вартість, акцизного збору тощо), суми інших доходів від операційної діяльності підприємства, крім чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), зокрема: дохід від операційної оренди активів; дохід від операційних курсових різ-

ниць; відшкодування раніше списаних активів; дохід від роялті, відсотків, отриманих на залишки коштів на поточних рахунках в банках, дохід від реалізації оборотних активів (крім фінансових інвестицій), необоротних активів, утримуваних для продажу, та групи вибуття тощо.

– доходи фінансової діяльності – дивіденди, відсотки та інші доходи, отримані від фінансових інвестицій (крім доходів, які обліковуються за методом участі в капіталі).

– інші доходи – дохід від реалізації фінансових інвестицій; дохід від неопераційних курсових різниць та інші доходи, які виникають у процесі господарської діяльності, але не пов'язані з операційною діяльністю підприємства.

Звичайна діяльність підприємства – це будь-яка основна діяльність компанії. До таких видів діяльності відносяться: виробництво та реалізація продукції, розрахунки з постачальниками, клієнтами, співробітниками, банками, податковими органами та іншими [8].

Звичайна діяльність підприємства та її супроводжуючі платіжні операції включають: анулювання знецінених запасів, курсових різниць, економічних штрафних санкцій за договорами або за порушення податкового законодавства. Звичайна діяльність поділяється на операційну та неопераційну діяльність (фінансова та інвестиційна).

На нашу думку, під визначенням «операційна діяльність» слід розуміти головний вид діяльності підприємства, який приносить дохід. Також це основна діяльність підприємства, яке створило спеціально для здійснення цієї діяльності та інші види діяльності, які не є інвестиційною або фінансовою діяльністю [8].

Зробивши аналіз наукових робіт вчених, які зробили значний внесок у дослідженні доходів (Ф. Ф. Бутинець, Л. К. Сук, Т. М. Сльозко, І. Є. Давидович, М. Д. Корінко, Г. В. Нашкерська, Н. М. Ткаченко, Г. М. Рябенко, В. Г. Савицька, В. А. Дерій), пропонуємо наступну класифікацію доходів підприємств (рис. 1).

Основною операційною діяльністю є діяльність, пов'язана з виробництвом або реалізацією продукції (товарів і послуг), які мають вирішальне значення для причини створення підприємства і забезпечує основну масу свого доходу. Для комерційних підприємств

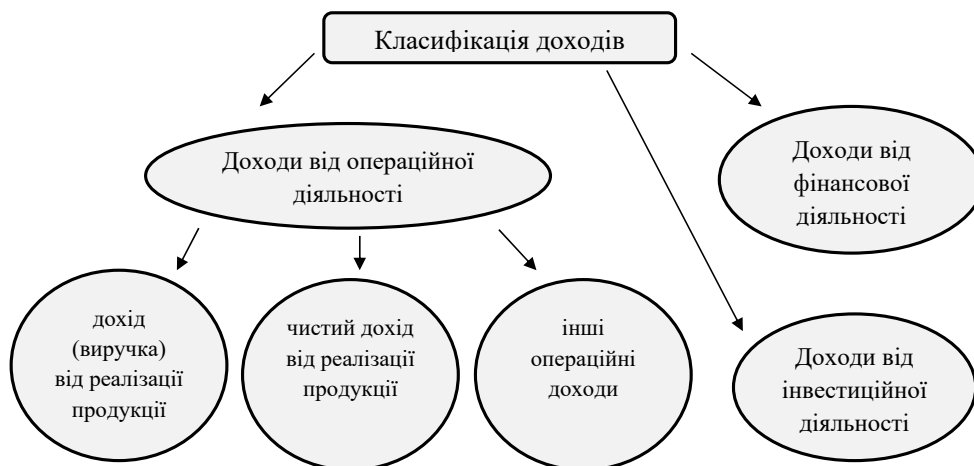

Рис. 1. Класифікація доходів

Джерело: власна розробка автора

операційна діяльність – це придбання товарів для підприємств-виробників: закупівля сировини та матеріалів, виготовлення продукції та збут, для інвестиційних підприємств – формування інвестицій, портфолію та ін.

Інвестиційна діяльність – це вклад, розміщення, інвестування капіталу з метою отримання ще більшого прибутку [9].

Фінансова діяльність – це діяльність, яка пов'язана з формуванням і використанням фінансових ресурсів підприємства, тобто це практична фінансова діяльність, за допомогою якої функціонує підприємство [12].

Для обліку доходів зазвичай необхідно відкрити наступні облікові записи [11]:

- доходи від капіталу;
- інші фінансові доходи (прибутки);
- інші прибутки.

Фінансовий стан підприємства – це комплексне поняття, результат взаємодії всієї системи елементів фінансових відносин підприємства, визначається поєднанням промислових і економічних факторів і характеризується системою показників, що відображають наявність, розташування та використання фінансових ресурсів [12].

Фінансовий стан підприємства залежить від результатів його виробничої, комерційної та фінансово-господарської діяльності. Тому на нього впливають усі ці види діяльності підприємства. В першу чергу на фінансовому стані підприємства позитивно позначаються безперервний випуск і реалізація високоякісної продукції. Фінансовий аналіз здійснюється за такими напрямками [11]:

- а) аналіз і оцінка складу і динаміки майна;
- б) аналіз фінансової стійкості підприємства;
- в) аналіз ліквідності балансу;
- є) аналіз та рейтингова оцінка компанії.

Фінансовий результат підприємства відображається у зміні вартості свого капіталу за період. Здатність підприємства забезпечити стійке зростання власного капіталу можна визначити як систему показників фінансової діяльності. Огляд найбільш важливих показників фінансової діяльності підприємства представлені у Формі № 2 «Звіт про фінансові результати» (далі – Форма № 2) річної та квартальної фінансової звітності.

Цей Звіт містить інформацію про: дохід від продажу (витрати); доходи від фінансово-господарської діяльності (витрати); дохід (збиток) звітного періоду; прибуток (збиток) періоду. Відповідно до інформації в Формі № 2 можна розрахувати наступні показники доходів і витрат: дохід (збиток) від фінансових та інших операцій; сума прибутку після податку на прибуток та інших обов'язкових платежів (чистий прибуток); валовий дохід від реалізації товарів, продуктів і послуг. У Формі № 2 також є порівняльні дані для всіх цих показників минулого року.

Показники доходів і витрат (прибутків) характеризують абсолютну ефективність підприємства в усіх сферах своєї діяльності: виробництві, маркетингу, постачанні, фінансах та інвестиціях. Ці показники також складають основу економічного розвитку компанії та зміцнення її фінансових відносин з усіма сторонами господарських справ.

Проте різні користувачі фінансової звітності зацікавлені лише в певній частині доходу і витрат. Наприклад, адміністрація підприємства зацікавлена в обсязі

прибутку та його структурі, факторах, що впливають на його розмір [4]. Податкові інспекції зацікавлені в надійності інформації про всі елементи податкової бази. Потенційні інвестори зацікавлені у якості заробітку, стабільності і надійності прибутку в осяжному майбутньому та обґрунтуванні для вибору інвестиційних стратегій, спрямованих на мінімізацію втрат і фінансових ризиків інвестицій в активах.

Основні цілі аналізу доходів і витрат є [1]:

- аналіз і оцінка рівня та динаміки заробітку;
- факторний аналіз доходів від реалізації товарів (робіт, послуг);
- аналіз доходів і витрат із збутової, неопераційної та фінансової діяльності;
- аналіз витрат, випуску (реалізації) і прибутків;
- аналіз резервів зростання прибутку за рахунок оптимізації продажів і витрат виробництва або кругообігу.

Поточна фінансово-оперативна робота компанії націлена на практичну реалізацію фінансового забезпечення підприємницької діяльності, підтримання постійної платоспроможності.

Облік доходів і витрат – прибутку і збитку – це облік з використанням рахунку «Фінансові результати». Цей рахунок зібрав чистий прибуток і витрати підприємства, які згруповані в аналітичні рахунки за характером діяльності.

Доходи і витрати відображають цільове призначення підприємницької діяльності, і вони є критичними для підприємства. Така інформація важлива для його керівництва, персоналу, капіталу зацікавлених вкладників (акціонерів), кредиторів, державних органів, податкових сервісів, фондових бірж та інших.

Розмір і характер доходу (збитку) по кожному періоді діяльності підприємства є найважливішим завершальним показником його активності.

Визначення фінансового результату означає встановлення чистого прибутку (збитку) звітного періоду. Для цього бухгалтері порівнюють очікувані доходи і витрати.

Як економічна категорія фінансові результати визначаються як різниця між сукупною виручкою та сукупними витратами підприємства [2].

Заключним етапом циклу фінансів підприємства є визначення фінансового результату усіх видів діяльності. Інформація про доходи від реалізації підприємства узагальнені в 7 класі рахунку № 701 «Реалізація готової продукції» у якому відображається дохід від реалізації готової продукції. Для обліку роботи виконаних і наданих послуг використовується рахунок № 703 «Дохід від реалізації робіт і послуг». У разі повернення продукції або знижок, що застосовуються до клієнтів використовується рахунок № 704. Надані знижки або сума повернутої продукції за дебетом і кредитом відносяться на дебет рахунку 79 «Фінансові результати». За дебетом рахунку № 79 «Фінансові результати» відображаються витрати на реалізацію готової продукції та прибутки чи збитки.

Облік доходів і витрат в Україні здійснюється за двома напрямками: облік і податки на прибуток; бухгалтерська собівартість кінцевого продукту. Ці два напрямки об'єднані субрахунком 791 «Результат основної діяльності» рахунку 79 «Фінансові результати».

Відповідно до чинного законодавства підприємства сплачують єдиний податок, податок на додану вартість,

інші податки та різні збори, які визначені Податковим кодексом України [3].

Економічне поняття «додана вартість» включає прибуток, заробітну плату, відрахування на соціальне страхування та інші суми, пов'язані з власним процесом виробництва. Але, як ми бачимо, Кодекс визначив іншу базу оподаткування, тобто всю собівартість реалізованої продукції. На додаток, до об'єкта оподаткування входять акцизи та інші збори.

Доходи і витрати, пов'язані з основною господарською діяльністю підприємства відображені у Формі № 2. Графа «Доходи (надходження) від реалізації продукції (товарів і послуг)» відображає загальний дохід (виручка) від реалізації продукції без вирахування знижок, повернення проданого товару, податків та зборів. [10, с. 239]. У розділі «Податок на додану вартість» відображено суму податку з продажу (0%, 7%, 14%, 20%), далі – валовий дохід. Фінансовий результат основної діяльності визначається як різниця

між валовим доходом та собівартістю реалізованої продукції та адміністративних витрат.

Висновки. Отже, можна засвідчити, що фінансовий результат діяльності підприємства виступає багатомірною та досить складною категорією. Головна мета діяльності підприємства на ринку – це отримати позитивний фінансовий результат. Він є ключовим показником, що визначає та показує ефективність його функціонування. Завдяки інформації про фінансові результати можна визначити рівень ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості підприємства. Потрібно взяти до уваги актуальність вибраної тематики і наголосити, що далекосяжними питаннями наукової дискусії, повинні бути дослідження, щодо адаптації облікової політики до вимог Міжнародних стандартів фінансової звітності, закріплення на законодавчому рівні сутності категорії «фінансовий результат», а також пошук резервів зростання прибутковості підприємств.

Список використаних джерел:

1. Голова С.Ф. Бухгалтерський облік та фінансова звітність в Україні: навчально-практичний посібник. Дніпропетровськ. ТОВ «Баланс Клуб». 2014. 768 с.
2. Кужельний М.В. Левицька С.О. Організація обліку. Національний університет водних ресурсів та навколишнього середовища. 2010. Рівне. Україна. 352 с.
3. Людвенко Д.В. Система бухгалтерського обліку в Україні. *Облік. Податки. Бізнес.* 2009. № 42. С. 36. URL: https://www.econ.vernadskyjournals.in.ua/journals/2020/31_70_2/31_70_2_2/32.pdf (дата звернення: 15.09.2022).
4. Маслак А. Напрями вдосконалення бухгалтерського обліку в контексті облікової політики. *Збірка доповідей на Національних конференціях «Формування облікової політики в Україні».* 2012. Тернопіль. Україна. С. 146–148. URL: <http://naukam.triada.in.ua/index.php/konferentsiji/45-p-yatnadtsyata-vseukrajinska-praktichno-piznavalna-internet-konferentsiya/271> (дата звернення: 15.09.2022).
5. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1 (МСБО 1). Подання фінансової звітності. Документ 929_013 від 01.01.2012. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_013#Text (дата звернення: 10.09.2022).
6. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 18 (МСБО 18). Дохід. Документ 929_025 від 01.01.2012. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_025#Text (дата звернення: 10.09.2022).
7. Отенко І.П., Азаренков Г.Ф., Іващенко Г.А. Фінансовий аналіз. Навчальний посібник. Харків. ХНЕУ ім. С. Кузнеця. 2015. 156 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Otenko_Iryna/Finansovyi_analiz.pdf (дата звернення: 20.09.2022).
8. Парасій-Вергуненко І. Аналіз операційної діяльності підприємства: проблеми та перспективи подальших досліджень. Інститут бухгалтерського обліку, контролю та аналізу в умовах глобалізації. *Міжнародний науковий журнал.* Київ. 2016. С. 107–115. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/17957/1/%D0%9F%D0%B0%D1%80%D0%B0%D1%81%D1%96%D0%B9.pdf> (дата звернення: 20.09.2022).
9. Самотосенкова О.В. Інвестиційна діяльність в Україні: тенденції та перспективи. *Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка».* Одеса. 2019. 9 с. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/5_2019/48.pdf (дата звернення: 20.09.2022).
10. Сопко В.В. Облік в управлінні бізнесом. Бухгалтерський облік в управлінні підприємством. Національний економічний університет. 2016. Київ. Україна. 526 с.
11. Сопко В.В. Організація бухгалтерського обліку, економічного контролю та аналізу : підручник. Київ. нац. екон. ун-т. Київ : КНЕУ. 2014. 411 с.
12. Філіна Г.І. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання. Навчальний посібник. ДП «Видавничий дім «Персонал». Київ. 2011. 422 с. URL: https://maup.com.ua/assets/files/lib/book/fin_diyal_syb_gosp.pdf (дата звернення: 20.09.2022).

References:

1. Golova S.F. (2014) Bukhhalterskyi oblik ta finansova zvitnist v Ukraini: navchalno-praktychnyi posibnyk [Accounting and financial reporting in Ukraine: educational and practical manual]. Dnipropetrovsk. Balance Club LLC, p. 768.
2. Kuzhelniy, M.V. and Levytska, S.O. (2010) *Organizatsia obliku* [Accounting organization]. National University of Water and Environment. Rivne, p. 352. (in Ukrainian)
3. Lyudvenko, D.L. (2009) Sistema upravlinskogo obliku v Ukraini [The system of management accounting in Ukraine]. *Oblik. Podatki. Biznes* [Accounting, taxes, business], vol. 42, p. 36. Available at: https://www.econ.vernadskyjournals.in.ua/journals/2020/31_70_2/31_70_2_2/32.pdf (дата звернення: 15.09.2022).
4. Maslak, A. (2012) Napryamki vdoskonalennya buhgalterskogo obliku v konteksti oblikovoyi politiki [Areas of improvement of accounting in a context of accounting policies]. *Zbirka dopovidej na Natsionalnij konferentsii «Formuvannia oblikovoi politiki v Ukraini»* [Collection of additions to the national context «Formation of accounting policy in Ukraine»]. Ternopil. Ukraine, pp. 146–148. Available at: <http://naukam.triada.in.ua/index.php/konferentsiji/45-p-yatnadtsyata-vseukrajinska-praktichno-piznavalna-internet-konferentsiya/271> (дата звернення: 15.09.2022).
5. International Accounting Standard 1 (IAS 1). Submission of financial statements. Document 929_013 dated 01.01.2012. (2012). Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_013#Text (дата звернення: 10.09.2022).

6. International Accounting Standard 18 (IAS 18). Income. Document 929_025 dated 01.01.2012. (2012). Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_025#Text (дата звернення: 10.09.2022).
7. Otenko I.P., Azarenkov G.F., Ivashchenko G.A. (2015) Finansoviy analiz [Financial analysis]. Tutorial. Kharkiv. HNEU named after S. Kuzneta. p. 156. Available at: https://shron1.chtyvo.org.ua/Otenko_Iryna/Finansovyi_analiz.pdf (дата звернення: 20.09.2022)
8. Parasiy-Vergunenko I. (2016) Analiz operatsiynoyi diyalnosti pidpriemstva: problemi ta perspektivi podalshih doslidzhen [Analysis of the operational activity of the enterprise: problems and prospects for further research]. *Institute of accounting, control and analysis in the conditions of globalization. International scientific journal*. Kyiv, pp. 107–115. Available at: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/17957/1/%D0%9F%D0%B0%D1%80%D0%B0%D1%81%D1%96%D0%B9.pdf> (дата звернення: 20.09.2022).
9. Samotoenkova O.V. (2019) Investitsiyna diyalnist v Ukraini: tendentsii ta perspektivi [Investment activity in Ukraine: trends and perspectives]. *Electronic scientific publication «Efficient Economy»*. Odesa, p. 9. Available at: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/5_2019/48.pdf (дата звернення: 20.09.2022).
10. Sopko, V.V. (2016) Oblik v upravlinni biznesom. [Oblik v upravlinni biznesom]. Kyiv National Economic University. Kyiv, p. 526. (in Ukrainian)
11. Sopko V. V. (2014) Organizatsia buhgalterskogo obliku, ekonomichnogo kontrolyu ta analizu: navchalniy posibnik [Organization of accounting, economic control and analysis: textbook]. Kyiv. national economy Univ. Kyiv: KNEU. 2014, p. 411. (in Ukrainian)
12. Filina G.I. (2011) Finansova diyalnist sub'ektiv gospodaryuvannya [Financial activity of economic entities]. Tutorial. SE "Personal Publishing House". Kyiv, p. 422. Available at: https://maup.com.ua/assets/files/lib/book/fin_diyal_syb_gosp.pdf (дата звернення: 20.09.2022).